

ԱԽԵՏԱԲԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔՍՂԱՔԱԿԱՆ

Կը հրատարակուի ամէն երեքշաբթի: Տարեկան գինն է 1 1/2, վեց ամսուանը 3/4, մէկտարեկանը 1/2, և հատը 30 փարա: Խմբագրութեան և բաժանորդագրութեան վերաբերեալ նամակներ ուղղուելու են առ Մր. Հ. Ս. Պարսեմ, Կ. պոլիս, Ամերիկան խան:

ՀԱՏՈՐ 38.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 15, 1885

ԹԻՒ 50.

ԲՈՎԱՆԳԱԿՈՒԹԻՒՆ

Օգնել այլոց: — «Հայրենի հին կոչիկները հոն են»: — Այն հզօր անունը: — Յանուն նորա: — Բարբ չեն կրնար ծածկուիլ: — Նոր տէրութիւն: — Կին Ռոպէստոն մը: — Գրական շարժում է Զինաստան: — Փշրանք: — Նամակներ: — Հանգստեան քաղաքական: — Ստակի գիններ:

ՕԳՆԵՆ ԱՅԼՈՑ

Երբէք չեմ կարող մոռանալ զգացումն զոր ունեցայ անգամ մը մինչ մագլցի կ'ենէն վեր եգիպտոսի բուրգերէն միոյն վրայ: Երբ կէս ճամբան հասայ զօրութիւնս սպառեցաւ, եւ վաղցայ թէ պիտի չկրնայի երբեք ելնել բրդան գագաթը կամ դառնալ ետ: Լաւ կը յիշեմ թէ ինչպէս Արաբացի ձեռքեր օգնեցին ինձ քաշելով զիս յառաջ եւ ի վեր: Եւ այն աստիճանը զոր չէի կարող անձամբ կոխել վառն զի նուազեալ մարմնոյս համար յոյժ բարձր էր, դոյզն օգնութեամբ որ կը տրուէր ինձ — մերթ քիչ մերթ շատ — կարողացայ ելնել, քայլ առ քայլ, մինչեւ ի վերջոյ հասայ գագաթը, եւ չնչեցի շինջ օդը, եւ այդ բարձրաբերձ դիրքէն դիտեցի վսեմ տեսարանն:

Եւ նոյնպէս կենաց ճամբորդութեան մէջ, մագլցի կ'ենէնք ի վեր: Տկար ենք: Մեզմէ իւրաքանչիւրն մերթ քիչ մերթ կը կարօտի օգնութեան: Եւ եթէ քայլ մը աւելի բարձր ելած ենք քան զայլ ոք, ծռնք վար բռնելու մեր եղբոր ձեռքը, եւ օգնենք նմա կանգնիլ մեր քով: Եւ այսպէս ձեռն ի ձեռին պիտի քաշենք յառաջ, յաղթելով քայլ առ քայլ մինչեւ հասնինք ի բարձունս փառաւոր կենաց:

«ՀԱՅՐԵՆԻ ՀԻՆ ԿՕՇԻԿՆԵՐԸ ՀՈՆ ԵՆ»

Փոքրիկ Բենիամին, արեւելոյ հօր մը զաւակ, նստած էր սենեկի մը մէջ իւր մօր եւ փոքրիկ քրոջ հետ: Անոր տխուր մտախոհ դիմաց վրայ նայելով մարդ կը խորհէր թէ տառը տարեկան ըլլալու է, բայց միայն վեց տարեկան էր: Եւ զարմանք չէ: Չորս տարի այս փոքրիկ մանուկը սովորած էր տեսնել գինեմուլ հօր մը տնակը գալն եւ երթալն: Անոր վրայով հազիւ բան մը կը յիշէր անգթութենէ եւ անարգանքէ զատ, զորս կ'ընէր մանաւանդ իւր բարի եւ սիրելի մօրը: Բայց այժմ նա մոռած էր: Դրեթէ չաբաթ մը անցած էր հօլը զնա ծածկելէն ի վեր, բայց նորա վարման սոսկալի հետեւանքը անոր հետ թաղուած

չէին: Խեղճ աղայքը դողալով կը սթափէին երբ կը լսուէր անորոշ ոտնաձայն մը դրան դուրսը կամ դողդոջուն ձեռք մը կը դաշէր դրան բաղնիքն: Վերոյիշեալ օրը փոքրիկ Բենիամինի մայրը կերակուր կը պատրաստէր, եւ ըսաւ. «Փոքրիկ աղաս կրնայ շտեմարանէն քանի մը փայտ բերել որ մայրին գործը լինայ»: «Շտեմարանը երթալ չեմ սիրեր, մայր», ըսաւ Բենիամին վարձայնով: «Ինչո՞ւ, զաւակս»: «Վառն զի հայրին հին կոշիկները հոն են, եւ չեմ սիրեր անոնք տեսնալ»: «Ինչո՞ւ աւելի կը խորշիս հին կոշիկներէն, Բենիամին, քան թէ հայրին հին վերարկուէն եւ գլխարկէն որ վերն են»: «Վառն զի», ըսաւ Բենիամին, աչքերը արտասուօք լեցուած, «կարծես թէ ինձի կից վարձեմ կ'ուզեն»: «Ո՛հ, ի՞նչ սոսկալի աղքատութիւն կը թողու արեւելոյ հայր մը իւր անմեղ մանկանց վրայ: Ի՞նչ սոսկալի յիշատակ է այդ որ կ'երթայ անոնց հետ ցլալու՝ ճան կենաց»:

ԱՅՆ ՀԶՕՐ ԱՆՈՒՆԸ

Պատ. Արթըր մինչ կ'աշխատէր ի Հնդկաստան իբր միսինար, օր մը փողոցը հանդիպեցաւ ամենէն տարօրինակ հեթանոսին զոր երբեք տեսած էր: Ծանօթներու հարցունելով տեղեկացաւ թէ նա էր ներսերը ապրող բնիկ ցեղէ մը, որք կը բնակէին հեռուն լեռնային գաւառը, եւ որք տարին անգամ մը կ'ընէին առեւտուր ընելու համար: Աւելի քննելով իմացաւ թէ Աւետարանը երբեք քարոզուած չէր անոնց, եւ թէ յոյժ վտանգաւոր էր անոնց մէջ մտնել վառն զի միտեալ էին մարդասպանութեան: Մեծ իղձ մը ծագեցաւ անոր սրտին մէջ տալ անոնց կենաց հացը: Գնաց իւր բնակարանը, իջաւ ի ծունը եւ ի սրտէ ինքրեց Աստուծոյ առաջնորդութիւնը: Յոռի կանգնելով լեցուց իւր պայտասը, առաւ իւր ջուրակը, զոր նուագելով սովոր էր երգել, եւ իւր պանդուխտի ցուպը, եւ ուղղեց իւր քայլերը դէպ հոն ուստի՝ կու գար Մակեդոնական աղաղակը:

Երբ հրաժեշտ տուաւ իւր ընկեր միսինարաց, նոքա ըսին, «Այլ եւս չը պիտի տեսնենք զքեզ, անխորհուրդ յանգեցնութիւն է երթալը»: Իսկ նա ըսաւ, «Պարտիմ քարոզել անոնց զիստուս»:

Երկու օր ճամբորդեց առանց մարդու հանդիպելու, մինչեւ ի վերջոյ

հասաւ լեռանց վրայ, ուր վայրենեաց խումբ մը յանկարծ շուրջ պատեցին զնա: Իսկոյն ամէն նիզակ ուղղուեցաւ դէպ ի նորա սիրտը, եւ ամէն վայրկեան կը խորհէր թէ պիտի սպաննուէր: Ուրիշ միջոց չունենալով խորհեցաւ Յիսուսի վրայով երգել անոնց: Առնելով իւր ջուրակը, գոցեց իւր աչքերը եւ սկսեց նուագել եւ երգել —

Ողջոյն մեծ էմմանուէլին,
Թող պետութիւնը երկնից
Երկրպագեն ու զայն կարգեն
Արքայ՝ Տէր ամենից:

Վախճալով բանալ իւր աչքերը, սկսեց երգել երկրորդ տունը, եւ մինչ կ'երգէր —

Թող մեր երկրին լեզուը ամեն
Ըլլան հոս ձայնակից:
Անոր փառք տան, զայն ընդունին
Արքայ՝ Տէր ամենից:

բացաւ իւր աչքերը տեսնելու թէ ինչ կ'ընէին վայրենիք, եւ հա՛, տեսաւ որ նիզակներն ինկած էին անոնց ձեռքերէն եւ արտասուք կը հոսէին անոնց աչքերէն:

Յետոյ հրաւիրեցին զնա իւրեանց տուններն, եւ նա մնաց անոնց հետ երկու եւ կէս տարի: Այնպէս օրհնուեցաւ նորա աշխատութիւնը որ երբ առողջութիւնը վերադարձաւ ստիպուեցաւ թողուլ զմտնը, իւր ետեւէն եկան 30 մղոն տեղ: «Ո՛հ, միսինար, կ'ընէին, «գարձեալ եկուր մեզի: հեռուն կան ցեղեր որ երբեք լսած չեն Աւետարանը»: Կարող չէր մերժել անոնց պաշտատեքը: Ամերիկայ այցելելէն ետեւ, դարձաւ վերստին շարունակելու իւր աշխատութիւնը մինչեւ անոնց մէջ գտաւ իւր գերեզմանը:

ՅԱՆՈՒՆ ՆՈՐԱ

Յամին 1864 Միացեալ Նահանգաց պատերազմին տեսնը մի քանի վիրաւոր զինուորք պատկած էին աղաքաւորական մը մէջ Շէնանտոա Հովտին վրայ: Տիկին Պ., անոնցմէ միոյն մայրը, դրացի աղաքաւորական մը կ'ընէր, ամէն օր ձիով կու գար 10 մղոն տեղ տեսնելու իւր որդին, եւ կը բերէր ինչ որ կրնար գտնել անոր հանգստութեանը համար: Իւր տունը այրուած էր, իւր աղաքաւոր աւերակ դարձած, բանակէն ոտնակոխ եղած ըլլալով: Օր մը պտուկով միս ջուր բերաւ իւր որդւոյն: Անոր մէն մի կաթիլը անգին էր, վառն զի շատ դժուարութեամբ եւ մեծ գին հատուցանելով կարող եղած էր ոտնաւալ եղան միսը որուն ջուրն առած էր:

Մինչ նստած կը նայէր իւր որդւոյն որ քիչ քիչ կը խմէր տաք արգանակը, իւր աչաց դիպեցաւ մօտակայ մահճին վրայ պառկած մարդու մը անձկոտ, նուազեալ աչքը: Իսկոյն մեկգի դարձուց իւր գլուխը վայրագ հաճութեամբ, Հիւսիսային Նահանգաց զինուոր էր այն մարդը, թերեւս մին բուն այն խմբէն որ այրած էին նորա բնակարանը: Իսկ ինքը դառնաշունչ կուսակից էր Հարաւային Նահանգաց փաստին: Բայց էր նաեւ աշխուսիրտ կին, եւ ծառայ Քրիստոսի: Տակաւ դարձան իւր աչքերը վերստին այն տոգոյն հիւժեալ դէմքին, եւ յիշեց իւր վարդապետին խօսքը, «Եթէ թշնամիք ծարաւի է, ջուր տուր նմա»: Սակաւ ինչ վարանելէ ետեւ, սեղմուով իւր շրթունքը՝ վառն զի իւր բոլոր բարոյական զօրութիւնն ի գործ դնել հարկ էր իւր խղճին սնասալու համար՝ արգանակէն լեցուց բաժակ մը եւ մօտեցուց զայն վիրաւոր օտարականին շրթանց, միմիջեւ իւրովի, «Ի սէր Նորա, ի սէր Նորա, ի սէր Նորա կ'ընեմ»: Յետոյ բերաւ զով ջուր՝ եւ թրջեց զինուորին երեսը եւ ձեռքերը այնպիսի գորովանօք իբր թէ նա եւ իւր որդին եղած ըլլար, Հետեւ ետալ օրը երբ վերստին եկաւ հոն, զինուորը գացած էր, պատերազմի դերեաց փոխանակութեամբ ի Հիւսիս զինուոր ըլլալով:

Անցեալ ձմեռ Հիւսիսային Նահանգները ներկայացուցող Երեւակուտի անգամաց միոյն որդին Երեւակուտի պարապուրդի ատեն տուն բերաւ իբր իւր մտերիմ ընկերն՝ երիտասարդ երկրաչափ մը Վերձինիայէ: Սա էր միակ կենդանի որդին Տիկին Պ.ի, միւս որդին զոր խնամած էր՝ պատերազմին վերջին ամաց մէջ սպաննուած ըլլալով: Տարին երկու տարեկան էր դաստիարակելու այս որդին իբր երկրաչափ, եւ կատարած էր իւր փափագը: Բայց առանց աղքեցիկ պաշտպանութեան կարող չէր նա դիրք մը գտնել, եւ այժմ դրագրութեամբ կը ճարէր իւր ապրուստը:

Երեւակուտի յիշեալ անգամն սիրեց երիտասարդ Վերձինիային, ստուգեց անոր կարողութիւնը, եւ երբ նա իւր տեղը դարձաւ, սա գործածեց իւր աղքեցիկութիւնը որ տրուի նմա պաշտօն իբր գլուխ երկրաչափաց խմբի մը որ վարձուած էր կարեւոր երկաթ-թուղի մը կառուցանելու: Այսու նա կ'ունենար լաւ եկամուտ մը շատ տա-

էր և կը խօսէր: Յատուկ զգեստ մը պահած էր 18 տարի հազնելու երբ սպիտակ մարդիկ գային գնալ, որոյ մասին կանխազգացութիւն մը ունեցած էր: Անձամբ չինած էր իւր տունը, պաշտօնական էր: զանձն ցրտէ, ստացած էր բացարձակ իշխանութիւն ի վերայ վայրի անասնոց որ իւր շուրջն էին, և պահած էր իւր սէրն վասն արանց և կանանց, գրեթէ երկու տասնեկի միջոցին միայնակ ապրելով վայրի կղզւոյ մը վրայ: Սովորական կին մը կը մեռնէր յուսահատութեամբ այդպիսի տիրապից, անօթի, մերկ, և անյոյս վիճակի մէջ:

ԳՐԱԿԱՆ ՇԱՐՈՒՄ Ի ԶԻՆԱՍԱՆ

Հետեւեալը քաղած եմք տոնակատութենէ մը զոր ըրաւ Պատ. Տր. Ուիլիամսըն, միսինար Զեֆոյե:

Չինական գրականութիւնը կը կրէ մեծ փոփոխութիւն մը որ արժանի է մասնաւոր ուշադրութեան: Թէպէտ նոքա ունին ընդարձակ գրականութիւն, կը գգան թէ այն անօգտ է իւրեանց ներկայ կարօտութիւնը լեցունելու: Հետեւապէս ստիպուած են նայիլ իւրեանց գրքերէն դուրս Արեւմտեան աշխարհի գրագիրաց, յորոց շատեր կան իւրեանց կառավարութեան ծառայութեան մէջ: Մինչեւ 1880 յունիսի վախճանը, թարգմանիչք ի Բէքին պատրաստելով հրատարակած էին 99 բաղմահատոր գործեր յօգուտ Չինացի ժողովրդեան, գլխաւորապէս գրահաշուի, երկրաչափութեան, մեքենագործութեան, քիմիաբանութեան, ծովային և զինուորական քիմիութեան, և միջազգային օրինաց վերաբերեալ գործեր:

Կան իւր 3,000է մինչեւ 15,000 կամ 18,000 աստիճանաւոր մարդիկ իւրաքանչիւր գաւառի մէջ, որ կընէ գրեթէ 200,000 մարդիկ որք գրական աստիճաններ ստացած են: Հանրային քննութիւնը մեծ փութով յառաջ կը տարուին ըստ առաջնոյն: Առաւել քան 11/10 միլիոն անձինք կը հետեւին գրականութեան իւր գործ: Վերջերս մեծ փափաք մը ծագած է Անգլիական լեզուն սորվելու, ոչ միայն վաճառական դասուն մէջ այլ և երկրին բարձրագոյն դասուն երկտասարդաց մէջ, որք կը փափաքին անկախ կացուցանել զինքեան թարգմաններէ և թարգմանիչներէ և ուղղակի գործածել Անգլիական լեզուն և Անգլիկէն գիրքեր և լրագրիներ որպէս կը հրատարակուին. և պարտինք մաղթել անոնց ամենայն յաջողութիւն: Բազում Անգլիացի միսիոնարք քանք կընեն օգնել Չինաստանի այս նոր կարօտութիւնը լեցունելու, մասնաւորապէս Տր. Ալէք. ի Մանկայ: Սա բացաւ դարոց մը 200 աշակերտաց համար, համարելով թէ այդ բաւական պիտի ըլլար: Բայց զարմանք տեսաւ թէ 1,000 աշակերտք եկան ուսումն խնդրելու, յորս կային բազումք Շանհայի և չըջակայ քաղաքներու բարձրաստիճան Մանտարներու ընտանեաց որդեցում: Հետեւապէս նա կառուցած է ուրիշ երեք դպրոցներ, և այժմ կը զբաղի կառուցանել համալսարան մը ի պէտս բարձր կարգի ուսանողաց:

ՓՇՐԱՆՔ

Նոր Զէլանդայի երեսփոխանական ժողովոյն մէջ Մր. Մագ Անտրու անուն անգամն ծանուցած է թէ, պիտի առաջարկէ որ Զանք մը ըլլայ միացնել աշխարհին բոլոր Անգլիկոս ազգերը ի մի եղբայրակցութիւն խաղաղութիւնը պահպանելու և ի դիմել պատերազմի գլխաւոր պաշտպանելու համար: Նա կը թե-

ւաղրէ որ աւագածողով մը գումարի ի Լանտոն կամ ի Ուոլինկթըն խնդրել ի քնին առնելու համար:

— Սուրբ Բեդարպուրկի թերթ մը կընէ. «Մեր աղջկունք այժմ արուեստներ կը սորվին իւրեանց արուեստը հարելու համար: Կանանց արուեստի դպրոցները խոնուած են: Աղջկունք կը սորվին կազմարարութիւն, գրողարութիւն, կօշկահարութիւն, տոմարակալութիւն, խաղալի և արուեստական ծաղիկներ շինել, փայտի վրայ փորագրել, և նկարչութիւն: Բազում դպրոցներու, գրատուններու, կանանց և տղայոց հիւանդանոցներու և սոսկական պաշտօնարաններու մէջ կան այժմ կին տեսուչներ:

— Մեծին Բրիտանիոյ եղբայր վրայ կան այժմ 184 կայարաններ կենաց նաւակի: Ներկայ տարւոյս մէջ 3,754 արկածք պատահեցան նաւերու Բրիտանական կղզեաց շուրջը. 633 անձինք և 18 նաւեր ազատուցան, որոց վրայ պարտ է յաւելու 189 անձինք զորս ազատած են սոսկական նաւավարք և այլք որոց պարգեւ արուած է: Ընդ. ամէնը 792 կենաց ազատուած են ընկերութեան միջոցաւ: Տարւոյս միջոցին կենաց նաւակք իրած են ի ջուր 252 անգամ, և անոնց նաւատիրներէն և ոչ մին կորսուած է:

— Այժմ լրջարար կ'առաջարկուին Անգլիացի հետեւակի զինուորին զինուց վրայ յաւելու վաճան: Կըսուի թէ այս առաջարկեալ գործիքը մէկ քառակուսի ոտք տարածութիւն ունի, ապագովեալ է թէ կը զիմադրէ գետակի, կը կռնէ իւր մէկ քաշ, և կրնայ անցուիլ հրացանին վրայ գրեթէ սուինի պէս: Ասով զինուորք կարող պիտի ըլլան պաշտպանել զինքեան երբ բանակէն հեռու փոքր կուսներ կ'ունենան, նաեւ պատերազմի ժամանակ, մինչ պուսկած կը կրակեն, վաճանք մէկ ծայրէ գետինը խրելով ոչ միայն սխտի պաշտպանութիւն թշնամոյն կրակէն, այլ և պիտի ունենան յենարան իւրեանց հրացաններուն համար:

— Բէյ անուն Պէճիգացի դարձարանաւոր մը, որ ունի 3,000 գործաւոր, անոնց վարձքէն 5 առ հարիւր կը պահէ, պայմանաւ որ երբ հիւանդանան անոնց բժշկի զրկէ: Նաեւ երբ գործաւորք հիւանդութեամբ անկարող ըլլան գործելու, կը առանան իւրեանց շաքարթականին կէսն, և միւս և զինի եթէ հարկ ըլլայ: Եթէ գործաւոր մը մեռնի, նորա այրի կինը կը ստանայ թոյլի հաւասար նորա շաքարթականին մէկ երրորդին: Եթէ նա աշխատած էր գործարանը տասը տարի, և շաքարթականին կէսին հաւասար՝ եթէ գործած է առաւել քան 10 տարի: Յիւսանալ թողալ կու տայ Բէյ անկար գործաւորներու որք 15 տարի իւր ծառայութեան մէջ մնացած են:

— Հնդկաց հնաւանդ կրօնը ծանր հարուած մը կրած է: Հնդկական հաւատոյ դաւանութեան մէկ յօդուածն այս է թէ երկրաշարժ չիրար շարժել Պենարէս քաղաքը, վասն զի չկենար երկրի վրայ, այլ մի կրկայ կը կրէ զայն: Երկրաշարժը որ մօտերս այցելեցին Հնդկաստան, լաւ մը թօթուցեց զՊենարէս, և բազում խորխուր շէնքեր տապալեցան ի գետին: Ասոր վրայ Մահմետականք սկսեցին ծիծաղել և Հնդկիք յոյժ զայրացան, վասն զի ցայն վայր Պրահմինք յայտնապէս կը նշատակէին այս քաղաքի վարը թէ Պենարէս կրնար ցնցուիլ:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ

(Մեր յատուկ Թղթակէն ի Կարին)
(Եւր. է- Էլէջ.)

Պագու բնակող երեսուն տուն եղբայրութիւնը Շամախիէն եկած է. ստոնք ընդ ամէնը յառաջ եկած են, և բարոյ-յապէս և նիւթապէս խիստ զարգացած են Զանք մը մի Ժեր մարդոյ, Սարգիս վարդապետ Համարձուակներ, որ

40 տարի առաջ սոյն քաղաքին ազգային վարժապետներէն մին էր. եթէ մի մարդ, առանց Միսիոնարի, առանց ընկերութեան, առանց օգնականի կրնայ այդչափ գործ ընել, թող այսօր ազգիս մէջ լուսաւորութեան բարեկամներ Սարգիս վարժապետին հաւատքով ասպարէզ ելնեն, վարդապետներ և վարժապետներ այլ եւս ժողովուրդին ետեւէն չերթան, վառեն իրենց կանթեղը, յայնժամ մէկէն ամբողջ Հայաստան Լուսաւորիչը և Լուսաւորչացի ոսկեղէն դարը պիտի գտնէ:

Վաղարշապատու և Սամաղարու եղբայրք կենդանի հոգեւորութիւն մը ունէին և սորա պատճառը ինձ երեցաւ թէ երկուք է. մին՝ իրենց մէջ աշխատողներուն հոգեւորութիւնը, միւսը՝ իրենց բացած առաքելութիւնը: Մօտ Գիւղերը եղբայրք մըս կ'այցեկեն և այսօր բաւական պատու ունին. երբ կրկին լինի, չըջակայ գիւղերէն հոգ եղբայրք և քոյրեր կու գան, պաշտաման սիրով կ'ընդունուին և կը հիւրասիրուին տեղւոյն եղբայրութենէն, երկինք է այդ պահուն անոնց մէջ եղած խօսակցութիւնը հեռուէն լսել, թէ ինչ պարզութիւն, ինչ անաչառութիւն, ինչ ճշմարտ սէր կայ անոնց մէջ որ հազար քարոզչի աւելի հրահանգիչ և գրաւիչ է:

Այս տարի նաեւ նոցա վասն կրօնական ազատութեան Տէրութեան մատուցած խնդրագիրը չյաջողել, բայց եղբայրք չեն վճարիր. կ'ըսեն, «Ազատութիւնը որուն կը փափաքինք մեզի համար չէ այլ երկչառ նիկողեմսներուն համար է. Առաքեալք ինչ ազատութիւն և հին Բրիտանիայք ինչ հրովարտակ ունէին, ևն»: Այժմ այդ եղբայրք իրենց բարեկեցութեամբ թէ՛ Տէրութեան և թէ՛ ժողովրդեան առջեւ շնորհք գտած են, որեւիցէ ճնշում չեն կրեր. ազատութիւն թէ՛ ներսը և թէ՛ դուրսը ժողովրդի կ'ընեն. կ'երգեն և կ'աղօթեն. ամէնքը քարոզիչներ են. և ես մանաւանդ կը զարմանայի թէ Աւետարանը անոնց ոչ միայն կրօնական յոյս տուեր է, այլ նաեւ վարչական և քաղաքական մեծ շնորհք պարգեւեր է, անանի որ շատ վէճերուն, անկարգութեանց և խռովութեանց մէկ մեծ պատճառը ինձ թուեցաւ թէ մարդոց Աւետարանին և Բրիտանիոյ մօտ չապրելն է: Բրիտանոս, իրապէս, կատարեալ սահմանադրութիւն, իրական քաղաքակրթութիւն, և անարատ եղբայրութիւն է զինքը սիրողներուն. «Առանց ինձի բան մը չէ կրնար ընել» ասոնք պէտք են, բայց առանց Բրիտանոսի ոչինչ են:

— Պագուի նաւթի հորերը թուով 600 են, 3-400 ոտք խորունկ. ասոնցմէ ամէն վայրկեան մեծ քանակութեամբ քարիւղ կ'ելլէ որ քանի մը աղբիքի քար հանգիստ կը դարձունէ: Մօտեքս 5-6 հոր հորեր բացել էին, որոց բերանը միշտ ահագին երկաթներով խցուած կը մնայ. մին բացելն մեզի ցուցնելու համար, կարծես 5-10 թնդանով շարունակ կը պայթէին. ահեղագոյ իւղի սիւնը յօդս բարձրացաւ 2-300 ոտք բարձրութեամբ, իւր կէս օր այնպէս ուժգին նետեց որ կարնոյ կուսակալութեան համար այդ իւղը շատ տարիններու կը բաւէր. յետոյ խեղճ լուսակարօտ լուսաւորիչը երկաթեայ շղթաներով դարձեալ բանտարկեցին:

Կարին, Նոյ. 9, 1885

ՆԵՍՏՈՐԱԿԱՆՔ

(Մեր յատուկ Թղթակէն)

Ասոնք են մինն այն հին Ասորւոց և Բաղդադացոց ցեղերէն որք երբեմն այնքան անուանի և հաշակուոր էին իւրեանց քաջութեամբ և մեծագործութեամբ: Սոքա կը կազմեն մի փոքր ժողովուրդ որ կը

բնակին Տաճկաստանի և Պարսկաստանի սահմանակից եղող Բրդաստանի լեռանց՝ ինչպէս նաեւ Ուրմիոյ և անոր շրջակայից մէջ:

Այս անունը ժառանգեցին ասոնք եկեղեցւոյ հայրերէն Նեստոր անուն անձէն որ արեւելեաց է. դարուն մէջ:

Թէեւ շատ կողմանէ համարաւրջ Հայոց՝ և մասամբ եւս աւելի անկեալ և թշուառ՝ բայց և այնպէս դժուար չէ տեսնել ինոսա մի արի ժողովրդեան հանդամանաց մնացորդներն՝ որ վիայող են պատմութեան այս աղբի վերագրած քաջագործութեանց:

Սոքա իւրեանց գլուխ ունին զՄար Շամուն, որոյ բնակավայրն է Բրդաստանի լեռանց ամուր և անառիկ վայրերն, և որ այնպէս կերպ մը ազատ ու անկախ դուրս թեան մէջ կը գտնուի իւրայիններով: Այժմու Մար Շամուն մի ազնիւ և հանձարեղ անձ լինելով մեծ համակրութիւն կը վայելէ թէ իւր ժողովրդէն և թէ օտարներէ:

Ասոնց մէջ Աւետարանի գործին սկսիլը գրեթէ կէս դար է ի ձեռն Ամերիկեան երիցական Բնկերութեան: Ասիէ մի քանի ամիս առաջ Ուրմիոյ մէջ տեղի ունեցաւ Աւետ. Առաքելութեանց հաստատման Յիսնամիայ Յորեկանի հանդէսներն, որք 2 օր շարունակուելով ի ներկայութեան 2,000 չափ Բող. Նեստորականաց՝ կարդացուեցան տեղեկագրութիւնք սոյն անցեալ ժամանակի մէջ ի գործ դրուած աշխատութեանց և նոցա արդեանց մասին. նաեւ խօսուեցան ազգու քարոզք և յորդորք: Ժողովուրդը մեծ հաճութեամբ և բերկրութեամբ իւրեանց տեղերը դարձան:

Նեստորականաց մէջ կան այժմ 5 Միսիոնարք որք կը բնակին Ուրմիոյ մէջ: Նաեւ կան 14 երէցք, 49 քարոզիչք և 100 չափ ուսուցիչներ:

120 տարեկր տեղեր կը հաշուին ուր փրկութեան խօսքը կը քարոզուի կամ յատուկ կարգեալ երկուցեայ և քարոզչաց՝ և կամ ուսուցիչներու և ուրիշ օգնականներու միջոցաւ: Սոյն տեղերուն մէջ կան եկեղեցիք որ անկախ են, այսինքն իւրեանց բոլոր ծախքերը գրեթէ կը հոգան, և կան ալ որ միայն մասամբ մը նպաստ կ'ընդունին միսիոնարներէ:

Այս եկեղեցեաց անդամներու թիւը 1,472 ի կը հասնի, ինչպէս նաեւ կրօն. պաշտամանց յաճախողներու միջակ թիւն 4,580 կը հաշուուի:

Ուրմիոյ մէջ կայ մի գոլէճ իւր Աստուածաբանական և բժշկական ճիւղերով՝ որ թէեւ չէ այնքան բարձր բայց տարակոյս չկայ թէ յոյժ օգտակար եղած է սոյն ժողովրդեան՝ պատրաստելով նոցա քարաղիչք, ուսուցիչք, բժշկիչք եւ: Մի տղարան ևս կայ ուր կը սովորէին Սբ. Գիրք և այլ գրեան հոգեւոր և ուսումնական՝ ինչպէս նաեւ մի ամաթթիթթ՝ Միսիոնարական խմբագրութեամբ: Սոյն քաղաքին մէջ հաստատեալ է նաեւ մի հիւանդանոց ուր ի պահանջել հորկին մինչեւ 40 հիւանդներ կրնան դարմանուիլ:

Բող. Նեստորականաց սոսկ հասարակ միմեանց վերայ ունեցած Բրիտանական սէրն և հոգածութիւնն, ինչպէս նաեւ անոնցմէ շատերուն անկեղծ հաւատքն և ջերմեանդութիւնն ոչ նուազ ուշադրութեան արժանի կը հանդիսանան: Ուրախալի է գիտնալ նաեւ թէ արդէն սոյն ժողովրդեան գործ ունեայ և ժրաջան մշակներէն ոմանք ոչ միայն արդիւնաւոր եղած են գործերով իրենց ազգի մէջ միայն՝ այլ նաեւ Պարսկաստանի շատ կողմերն այլուայլ ազգութեանց մէջ աշխատելով մեծ ապէս նպաստած են գործին:

Դաւրէժ Նոյ. 10, 1885

Դեկտմ. 3 ըստ Յուն. եւ դեկտմ. 45 ըստ Լատ., 1885

ՍԵՐՎՈՑ-ՊՈՒԼՂԱՐԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄՆ

ՐՈՒՄԵԼԻԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐՆԵՐ

ԱՐՏԱՔԻՆ, ԼՈՒՔՆԵՐ

ՎԵՐՋՈՆ ԼՈՒՐՆԵՐ

ՍՏԱԿԻԳԻՆԵՐԸ

Հեկտեմբեր 2/4, 1885		
Գրեց. (կարճ վերջ)	15 25	Դուս. երկ. բաժին 35.
ԴՐԱՄ.Ք. Օսմ.	լիրա 100 է	
Մեհեմեդի	107 37	Բուսիայ բոլ
Մեքալի	98	Հարյուր
Պեշի	402.20	Կրիկի
Ալբրի	102.30	Անգղ. իրա
		Մանք բրադրա

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԻՐՈՒԹԻՒՆ Գ. ՊԱՂՏԱՏԼԵԱՆ (ԱՐԱՄԵԱՆ)
Զագմազմբյար, Յակոբեան խան, 15